

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

**«ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА
ВИКЛАДАЧА»**

Шифр та назва спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки»

Інститут
ІНІ **Соціально-гуманітарних технологій**

Освітньо-наукова програма
Освітні, педагогічні науки

Кафедра
Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна

Рівень освіти
Доктор філософії

Тип дисципліни
Вибіркова

Семестр
4

Мова викладання
Українська

Викладач, розробник

Лапузіна Олена Миколаївна

Olena.Lapuzina@khp.edu.ua

Кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна НТУ «ХПІ».

Досвід роботи – 35 років. Автор понад 140 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Професійна культура викладача», «Моніторинг якості освіти у вищій школі», «Психолого-педагогічні засади безпеки діяльності в освіті», «Дидактичні системи та освітні технології у вищій школі», «Лідерство у викладацькій діяльності», «Управління проектами в освіті» українською та англійською мовами.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<https://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/portfolio-lapuzinoyi-oleny-mykolayivny/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на: оволодіння теоретичними основами та практичними засадами формування і розвитку професійної культури викладача; вироблення та вдосконалення культури особистісного і професійного розвитку; оволодіння навичками самоменеджменту у науковій і професійній діяльності; засвоєння базових основ професійної етики викладача та загального культурного кругозору.

Мета та цілі дисципліни

Метою ОК «Професійна культура викладача» є надати аспірантам систематизовані знання із теоретичних засад із методології формування та використання загальної і професійної педагогічної культури викладача вищої школи та сформувані практичні вміння у професійній діяльності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, РЕ, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

ЗК2. Здатність до особистісного і професійного розвитку, самоменеджменту у науковій і професійній діяльності

ЗК4. Здатність формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору

СК8. Здатність до ефективної професійної комунікації, надання консультативної допомоги особам, підприємствам, установам, організаціям по проблемам науково-педагогічної інноваційної діяльності

Результати навчання

РН-2. Планувати та продуктивно організувати свою діяльність та діяльність здобувачів освіти для проведення науково-дослідної роботи, досягнення науково-професійних цілей та самовдосконалення

РН-4. Демонструвати системний науковий світогляд, професійну етику та загальний культурний кругозір

РН-17. Використовувати науковий стиль при написанні академічних текстів та науково-професійному усному спілкуванні українською мовою; доступно пояснювати педагогічні та наукові ідеї здобувачам освіти, науковій спільноті, громадськості; консультувати особи, підприємства, установи, організації по проблемам науково-педагогічної інноваційної діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Світоглядні та соціокультурні основи науково-технічної діяльності», «Представлення наукових результатів», «Іноземна мова для комунікації у науково-педагогічному середовищі».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних заняттях використовуються: розповідь, пояснення, демонстрація, дискусія.

На практичних заняттях аспіранти виконують групові та індивідуальні завдання.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – бесіда, дискусія, лекція, робота з літературними джерелами; наочні – ілюстрація практичними прикладами, презентація; ігрові – рольові, ділові ігри; документальні – робота з документами, аналіз, складання документів; інтерактивні – підбір та обговорення відеоматеріалів, кейсів, виступи-презентації; самостійні – опрацювання лекційного матеріалу та фахової літератури; дослідницькі – теоретичний аналіз наукових джерел, емпіричне дослідження. За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Навчальні матеріали доступні аспірантам в хмарному середовищі Google Disk та One Drive.

Вивчення дисципліни передбачають виконання завдань по темам:

Теми	Перелік завдань:
Тема 1. Культура в системі функцій освіти	<p>Завдання «Відображення педагогічної культури у наукових дослідженнях»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте та обґрунтуйте проблему забезпечення педагогічної спрямованості Вашого дисертаційного дослідження. <p>Завдання «Визначення методологічних підходів до розвитку педагогічної культури»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте методологічні підходи до розвитку педагогічної культури та її відображення у Вашому дисертаційному дослідженні. <p>Завдання «Педагогічні засоби впливу на студентську аудиторію»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте роль різних педагогічних технологій у навчальному процесі. <p>Завдання «Видатні представники педагогічної майстерності»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оберіть для аналізу видатного представника – викладача-лідера вищої освіти. Проаналізуйте його образ з точки зору педагогічної культури, проаналізуйте методики та технології професійної етики.
Тема 2. «Культура педагогічної діяльності викладача вищої школи»	<p>Завдання «Діагностика сформованості вмінь педагогічної культури викладача»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте роль педагогічної культури викладача у розвитку його компетентності та педагогічної майстерності; - здійсніть науковий пошук джерел з актуальних проблем культури педагогічної діяльності. <p>Завдання «Способи вдосконалювання професійних характеристик педагогічної культури»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізуйте сутність педагогічної культури в спілкуванні у публічному просторі; - підберіть методики діагностики педагогічної культури в публічному спілкуванні; - проведіть самоаналіз та визначте, в яких розділах дисертації вирішуються завдання з розвитку культури професійної діяльності педагога; , складіть програму самовдосконалення.
Тема 3. «Структура професійної діяльності викладача та її культури»	<p>Завдання «Діагностика професійної компетентності, педагогічної майстерності і культури викладача»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проведіть критичний аналіз сенсу, змісту і структури професійної діяльності викладача; - надайте порівняльну характеристику щодо структурних та функціональних компонентів педагогічної культури;

	<p>- складіть схему результатів реалізації засобів і умов формування педагогічної культури сучасного викладача.</p> <p>Завдання «Взаємодія викладача й аудиторії»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте та проаналізуйте різні типи взаємодії викладача й аудиторії; - розкрийте сутність і зміст педагогічної майстерності; - дайте характеристику педагогічного спілкування і його культури. <p>Завдання «Аналіз педагогічної ситуації»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізуйте реальну ситуацію з навчального процесу, в якій проявляється педагогічна культура викладача. Визначте сильні та слабкі сторони, запропонуйте шляхи покращення.
<p>Тема 4. «Педагогічна культура і професійна компетентність викладача в системі цінностей педагогіки вищої школи»</p>	<p>Завдання «Аналіз культури педагогічного дослідження»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте структуру професійної компетентності викладача у сфері психолого-педагогічної діяльності викладача; - визначте структуру професійної компетентності викладача у сфері Вашого дисертаційного дослідження; - покажіть зв'язок професійної компетентності і культури педагога; - обґрунтуйте ціннісну орієнтацію педагогіки вищої школи; - наведіть основні цінності вищої освіти й покажіть їх гуманістичну спрямованість. <p>Завдання «Робота викладача з підвищення рівня педагогічної культури»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - складіть план роботи викладача з підвищення рівня педагогічної культури.
<p>Тема 5. «Культура як прояв педагогічної майстерності»</p>	<p>Завдання «Аналіз культури особистісного розвитку викладача і студента»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - покажіть сенс і значення педагогічної етики як важливого прояву професійної культури викладача; - наведіть особливості моральної складової культури і духовності педагога. <p>Завдання «Створення плану самоосвіти»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розробіть індивідуальний план самоосвіти для підвищення своєї педагогічної культури. Включіть літературу, курси, семінари тощо.

Також вивчення дисципліни передбачає виконання аспірантами індивідуального завдання, що складається з теоретичної частини (реферат) та практичної частини (підготовка та проведення фрагменту лекції):

1. Підготувати реферат за однією з наступних тем – обсяг 10-15 стор.:
  - Визначення педагогічної культури викладача: сутність та складові.
  - Історичний розвиток педагогічної культури в Україні.
  - Взаємозв'язок педагогічної культури та професійної діяльності викладача.
  - Роль етики у формуванні педагогічної культури викладача.
  - Педагогічна культура як фактор ефективності навчального процесу.
  - Вплив педагогічної культури на мотивацію студентів.
  - Аналіз сучасних підходів до розвитку педагогічної культури викладача.
  - Педагогічна культура в контексті інноваційного навчання.
  - Формування педагогічної культури у процесі професійної підготовки викладачів.
  - Психологічні аспекти педагогічної культури викладача.
  - Крос-культурна педагогіка: вплив культурних особливостей на педагогічну культуру.
  - Педагогічна культура та її вплив на формування особистості студента.

- Роль комунікативних навичок у педагогічній культурі викладача.
- Методи і технології формування педагогічної культури викладача.
- Педагогічна культура і професійний імідж викладача.
- Емоційний інтелект викладача як складова педагогічної культури.
- Взаємодія між викладачем та студентами: аспекти педагогічної культури.
- Критерії оцінки педагогічної культури викладача.
- Педагогічна культура в умовах дистанційного навчання.
- Розвиток педагогічної культури через самоосвіту та професійний розвиток.
- Значення наукових досліджень для підвищення педагогічної культури викладача.
- Педагогічна культура як чинник соціалізації студентів.
- Вплив сімейного виховання на формування педагогічної культури викладача.
- Проблеми і перспективи розвитку педагогічної культури в сучасній освіті.
- Педагогічна культура в контексті міждисциплінарного підходу до навчання.
- Формування толерантності та культурної компетентності у викладачів як складова педагогічної культури.

2. Підготувати фрагмент лекції з мультимедіа презентацією з дисципліни за своєю спеціальністю (вступна частина) – до 5 стор. Провести фрагмент лекції з презентацією з обраної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Культура в системі функцій освіти

Сутність культури та її функції. Теоретичні та практичні аспекти педагогічної культури. Особистісна та професійна культура людини. Основні складники особистісної культури. Культуротвірна спрямованість вектору освіти. Історичні засади культури педагогіки. Педагогічна культура як чинник якості освіти.

Тема 2 Культура педагогічної діяльності педагога

Сутність культури професійної діяльності педагога. Роль і значення культури у педагогічній діяльності. Основні компоненти педагогічної культури. Системний характер культури педагогічної діяльності. Педагогічна культура і якість освіти. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача вищого навчального закладу.

Тема 3. Структура професійної діяльності викладача та її культури

Сутність, зміст і структура педагогічної діяльності викладача. Сенс і призначення кожного із складників професійної діяльності педагога вищої школи. Структура культури педагогічної діяльності. Актуальні проблеми культури професійної діяльності педагога. Професійна культура педагога в системі філософії освіти.

Тема 4. Педагогічна культура і професійна компетентність викладача в системі цінностей педагогіки вищої школи

Зміст і сутність поняття професійної компетентності. Загальна структура професійної компетентності педагога вищої школи. Взаємозв'язок педагогічної культури і професійної компетентності педагога. Ціннісна орієнтація педагогіки вищої школи. Основні цінності вищої освіти формування і розвиток системи цінностей та забезпечення їхньої загальної гуманістичної спрямованості. Аксіологічні аспекти культури професійної діяльності педагога вищої школи.

Тема 5. Культура як прояв педагогічної майстерності викладача

Сутність, зміст і призначення педагогічної майстерності. Професійна культура викладача в системі його педагогічної майстерності. Педагогічне спілкування та його

культура і вплив на студентів. Педагогічна етика в системі взаємозв'язків педагогічної майстерності та професійної культури викладача. Моральна культура педагога та його духовний світ.

Теми практичних занять

Тема 1. Загальна культурна спрямованість освіти

Сенс і значення педагогічної культури викладача

Тема 2. Загальна структура педагогічної культури викладача

Складові елементи педагогічної культури та їх призначення.

Тема 3. Професійна діяльність педагога та її культура

Єдність професійної компетентності, педагогічної майстерності і культури викладача.

Тема 4. Цілі і завдання культури педагогічного дослідження. Інтелігентність як атрибут культури особистості в професійній педагогічній діяльності.

Культура педагогічного дослідження та засоби її розвитку. Інтелігентність педагога як основа його загальної і професійної культури і визначальний чинник педагогічного впливу на студентів

Тема 5. Культура і забезпечення особистісного розвитку викладача і студента

Компетентність педагога у сфері саморозвитку і розвитку культури студентів

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Самостійна робота аспіранта включає в себе опрацювання лекційного матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань з використанням методичних рекомендацій.

Аспірантам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Тема 1. Роль культури педагога вищої школи в системі суспільних вимог до освіти

Професіоналізм і культура педагога як визначальні чинники його авторитету

Тема 2. Сенс професійної культури педагога у розв'язанні педагогічних проблем

Аналіз проблем педагогічної діяльності та підходів до їх успішного розв'язання

Тема 3. Теоретичні методи дослідження педагогічної культури

Джерела наукової інформації та їх критичний аналіз. Культура логічного мислення

Тема 4. Роль педагога у розвитку соціокультурного простору університету

Вплив культури педагога на духовно-культурний розвиток студентів

Тема 5. Правова та моральнісна культура педагога та його відповідальність

Вплив педагогічної етики на особистісний розвиток і культуру студентів

Тема 6. Цілі й завдання педагогічної культури у розвитку інтелігентності студентів

Підготовка до підсумкового семінарського заняття

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко та ін. За заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/9d74c6ea-0e35-4bc5-9852-a846a7860543/content>

2. Євсюков О.Ф. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2021. 264 с.

https://nakkim.edu.ua/images/Instytut/Instytut_dyazynu/hrafich_dyaz/RP/Pedahohika_vyshcho_i_shkoly_ta_pedahohichna_maisternist_vykladacha.pdf

3. Solvason Carla, Elliott Geoffrey. Ethics in Education: Contemporary Perspectives on Research, Pedagogy and Leadership. 2023. 212 pp. <https://ethicpress.com/products/ethics-in-educati...>
4. Горошкіна, Олена Миколаївна and Груба, Т.Л. Українська наукова мова: теорія і практика : навчально-методичний посібник . Суми : університетська книга, 2023. 108 с. <https://lib.iitta.gov.ua/736978/>
5. Основи наукових досліджень / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень. М., Резнік С.М. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 150 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56902>
6. Культура в контексті практичних форм буття людини : монографія / відп. ред. М. М. Бровко. Ніжин : Лисенко М. М., 2022. 400 с. <https://drive.google.com/file/d/1VSQsJAZ7Hfyms33TK9maYwRoN7kZnSqc/view>
7. Ethical Leadership : Educational guide for the students of all specialties for full-time and distance education / O. Lapuzina, J. Mukuni. – Kharkiv: NTU "KhPI", 2023. – 210 p. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/86567c1f-a622-4832-8478-8df7488d94af/content>
8. Leadership in teaching activities. Educational guide for the students of specialty 011 Pedagogy of higher education for full-time and distance training / O. Romanovskij, O. Lapuzina. – Kharkiv: NTU "KhPI", 2023. – 140 p. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/67697>
9. Sokol Y. I. Educational leadership connecting the world [Electronic resource] : educational manual for full-time students / Yevhen Sokol, Joseph Mukuni, Olena Lapuzina. – Electronic text data. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2024. – 164 p. – URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/76730>

Додаткова література

1. Batrun, I.V. (2022). Teacher's Pedagogical Culture and Values of the Post-School. Prospects and Innovations of Science, 3(8), 237-247. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3\(8\)-237-247](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3(8)-237-247)
2. Bilonozhko, O. (2022). Technology of the Development of Lyceum Teachers' Pedagogical Culture in the System of Methodical Work. Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy, 37(1), 42-46. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.375>
3. Dron, J. (2022). Educational Technology: What It Is and How It Works. AI & Society, 37, 155–166. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-021-01195-z>
4. Kostikova, I., Holubnycha, L., Marmaza, O., Budianska, V., Pochuieva, O., & Marykivska, H. (2023). Real Country Experiences: On-line Teaching in Wartime after Pandemic in Ukraine. International Journal of Interactive Mobile Technologies (ijIM), 17(03), 123-134. <https://doi.org/10.3991/ijim.v17i03.36419>
5. Tverdokhliebova N., Yevtushenko N. (2023). Pedagogical Culture of Teachers at Technical Universities for Safe Educational Process During the War in Ukraine. Educational challenges, Vol. 28 No. 1 (2023). https://educationalchallenges.org.ua/index.php/education_challenges/article/view/192

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності аспіранта та розподіл балів

Підсумкова оцінка розраховується як сума балів по таким критеріям:

Критерії оцінювання		Бали
Тема 1	Активність на заняттях	2
	Завдання «Відображення педагогічної культури у наукових дослідженнях»	2
	Завдання «Визначення методологічні підходи до розвитку педагогічної культури»	2
	Завдання «Педагогічні засоби впливу на студентську аудиторію»	2
	Завдання «Видатні представники педагогічної майстерності»	2
Тема 2	Активність на заняттях	2
	Завдання «Діагностика сформованості вмінь педагогічної культури викладача»	4
	Завдання «Способи вдосконалювання професійних характеристик педагогічної культури»	4
Тема 3	Активність на заняттях	2
	Завдання «Діагностика професійної компетентності, педагогічної майстерності і культури викладача»	2
	Завдання «Взаємодія викладача й аудиторії»	4
	Завдання «Аналіз педагогічної ситуації»	2
Тема 4	Активність на заняттях	2
	Завдання «Аналіз культури педагогічного дослідження»	2
	Завдання «Робота викладача з підвищення рівня педагогічної культури»	6
Тема 5	Активність на заняттях	2
	Завдання «Аналіз культури особистісного розвитку викладача і студента»	4
	Завдання «Створення плану самоосвіти»	4
Індивідуальне завдання: теоретична частина (реферат)		10
Індивідуальне завдання: практична частина (фрагмент лекції)		20
Залік		20
Усього		100

Залік, як підсумкова форма контролю, передбачає відповіді на два теоретичні питання та одне практичне завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Критерії оцінювання підсумкового заліку:

Критерії оцінювання	Бали
Глибоке знання навчального матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Можуть бути незначні неточності	20-18
Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Відповіді можуть містити певні неточності	17-15
Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування. Відповіді можуть бути не повними, з незначними помилками	14-12
Знання основних фундаментальних положень. Відповіді містять деякі помилки.	9-11
Знання основних фундаментальних положень матеріалу. Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу дисципліни	6-8
Знання та вміння фрагментарні, слабкі	3-5
Відсутність знань значної частини матеріалу	0-2

Норми академічної етики і політика курсу

Аспірант повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до співробітників відділу аспірантури.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри

12.06.2024

Ніна
ПІДБУЦЬКА

Дата погодження, підпис

Гарант ОНП

12.06.2024

Ольга ІГНАТЮК